

## Bireylerin COVID-19 Pandemi Döneminde Korku Düzeylerinin Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği

Evaluation Of Fear Levels Of Individuals During The Covid-19 Pandemic Period: The Case Of Turkey

Dilek KUZAY<sup>1</sup>, Osman Mert YILDIZ<sup>2</sup>, Beste DAYAN<sup>2</sup>, Hüdanur AKKÖZE<sup>2</sup>, Zeynep IŞIK<sup>2</sup>

### ÖZ

**Amaç:** SARS-COV-2 pandemisi boyunca Türkiye’de yaşayan bireylerin COVID-19 korku düzeylerini ölçmek ve demografik özelliklere göre korku düzeyi farklılıklarını incelemektir.

**Araçlar ve Yöntem:** Araştırmaya çevrimiçi anket vasıtasıyla 123’ü kadın ve 77’si erkek olmak üzere toplam 200 kişi katılmıştır. Araştırmanın evreni Türkiye’de yaşayan 18 yaş üstü bireylerden oluşmaktadır. Araştırmada katılımcıları sınıflandırmak ve COVID-19 korku düzeylerini ölçmek için demografik özellikler bilgi formu ve COVID-19 korkusu ölçeği kullanılmıştır.

**Bulgular:** COVID-19 korkusu ölçeğinin Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır. Araştırma kapsamında katılımcıların ortaya yakın düzeyde COVID-19 korkusu yaşadıkları ortaya çıkmıştır ( $\bar{X}=17,49$ ). Kadınların korku düzeylerinin ( $\bar{X}=18,4$ ) erkeklere kıyasla ( $\bar{X}=15,99$ ) daha yüksek olduğu saptanmıştır ve cinsiyetler arasında istatistiksel anlamlılık vardır ( $p<0.05$ ). Ayrıca hane halkında 18 yaş altında birey bulunmayan grubun korku düzeylerinin ( $\bar{X}=18,54$ ) bulunan grubun korku düzeyinden ( $\bar{X}=16,58$ ) yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir ( $p<0.05$ ).

**Sonuç:** Araştırmamızda Türkiye de yaşayan bireylerin ortaya yakın düzeyde COVID-19 korkusu yaşadıkları ve kadınların erkeklere göre COVID-19’dan daha fazla korktuğu ortaya çıkmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Covid-19, Covid-19 Korkusu Ölçeği, Korku Düzeyleri, SARS-COV-2

### ABSTRACT

**Purpose:** The aim of this study is to measure the fear levels of people living in Turkey during the SARS-COV-2 pandemic process and to examine the differences in fear level according to demographic characteristics.

**Materials and Methods:** Total of 200 people, 123 women and 77 men, participated in the research through an online survey. The universe of the research consists of people over the age of 18 living in Turkey. The sample of the study consists of people who can be reached through simple random sampling through social media. Demographic Information Form and Coronavirus Fear Scale were used in the study to classify the participants and measure their COVID-19 fear levels.

**Results:** The Cronbach Alpha reliability coefficient of the Coronavirus Fear Scale was calculated as .89. Within the scope of the study, it was revealed that the participants experienced a moderate fear of coronavirus ( $\bar{X} = 17.49$ ). Fear levels of women ( $\bar{X} = 18.4$ ) were found to be higher than men ( $\bar{X} = 15.99$ ) and there is statistical significance between genders ( $p < 0.05$ ). In addition, it was observed that the fear level of the group with no person under the age of 18 in the household ( $\bar{X} = 18.54$ ) was higher than the fear level of the other group (16.58) and the difference was statistically significant ( $p < 0.05$ ).

**Conclusion:** In our research, it has been revealed that individuals living in Turkey have a moderate level of fear of COVID-19 and women are more afraid of COVID-19 than men.

**Keywords:** Covid-19, COVID-19 Fear Scale, Levels of Fear, SARS-COV-2

*Bu çalışma Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan 23/03/2021 tarihli 2021-06/64 karar numarası ile onay alındıktan sonra yapılmıştır.*

<sup>1</sup>Doktor Öğretim Üyesi, Dilek KUZAY, Fizyoloji Bölümü, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi, dilekkuzay@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1460-9883

<sup>2</sup>Dr, Osman Mert YILDIZ, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi, osmanmertyardiz34750@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7679-1182

<sup>2</sup>Dr, Beste DAYAN, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi, bestedayan06@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2572-4809

<sup>2</sup>Dr, Hüdanur AKKÖZE, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi, huedanur.ak@web.de, 0000-0003-4538-4602

<sup>2</sup>Dr, Zeynep IŞIK, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi, melekfhz@hotmail.com, 0000-0002-5504-054X

**İletişim / Corresponding Author:** Dilek KUZAY  
**e-posta/e-mail:** dilekkuzay@gmail.com

**Geliş Tarihi / Received:** 29.09.2024  
**Kabul Tarihi/Accepted:** 03.07.2024

## GİRİŞ

Koronavirüs (SARS-COV-2) pandemisi uzun zamandır dünyada gündem oluşturmaya devam etmektedir. SARS-COV-2, bilhassa solunum sistemi üzerinde etkili olarak, SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome) ve MERS (Middle East Respiratory Syndrome) benzeri yoğun ve ani gelişen solunum yolu rahatsızlıklarına sebep olur.<sup>1, 2</sup> Yayılma potansiyeli bireyler arasında aynı derecede olan virüs, ileri yaş bireylerde ölüme daha sık sebep olabilmektedir.<sup>3, 4</sup> SARS-COV-2 pandemisi diğer her hastalıklarda olduğu gibi fiziki rahatsızlıklar yanında ruhsal sıkıntıları da beraberinde getirmektedir. Global olarak önemli sayıda ölümlere sebep olan korona virüsünün, yayılma ve tedavi yolları hakkında da uzmanların farklı görüşler paylaşmaları hastalık konusunda anlam bulanıklığını, dolayısıyla da çekinceyi artırdığı görülmektedir. Yapılan vurgulamalarda SARS-COV-2 salgınının ruhsal tesirlerinin büyüklüğü bildirilmekte ve bu türden korkuların değerlendirilmesinin hatırı sayılır derecelerde olduğu rapor edilmektedir.<sup>5</sup>

Hemen hemen her ülkeyi etkileyen Koronavirüs hastalığı (COVID-19) bireylerin günlük hayatlarında kayda değer değişiklikler meydana getirmiştir. Global seviyede bütün ülkeler bu virüsün yayılım hızını düşürmek amacıyla tedbirler almışlardır. Bu kapsamda sosyal mekânlarda tam kapanma ve işyerleri, okullar gibi sosyal ortamlara gitme yasakları hayata geçirilmiş ve uygulanmıştır. Türkiye’de de uygulama alanı bulan birtakım yasaklar; dış hat uçuşlarının iptali, online eğitime geçilmesi, büyük çapta organizasyonların ertelenmesi, muhtemel yoğun etkileşim dönemlerinde sokağa çıkış kısıtlamasının uygulanması, birtakım iş kollarında evden veya esnek çalışma yöntemine geçilmesi, ibadethanelerin kullanımına kısıtlar getirilmesi, pandemi kurallarının anonslarla anımsatılması ve maske

kullanmadan sosyal alanlara çıkışın yasaklanması şeklindeki tedbirlerdir.<sup>6</sup>

Bütün bu değişiklikler kişilerde ruhsal problemlere sebep olmuştur. Bu problemlerin temellerini kaybedilen işler, azalan sosyal faaliyetler ve sokağa çıkma yasakları oluşturmaktadır. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nden ulaşan son raporlarda, SARS-COV-2’nin bulaşmasından endişe duyan ABD vatandaşlarının oranı %69.8’e çıkarken kaygı giderici ilaç reçeteleme oranında %37.7’lik yükselme görülmüş ve yaygın kullanımı olan bir intihar yardım hattı çağrı adedi de normale oranla 75 katına çıkmıştır. COVID-19 endişesi kaynaklı ABD harici vakalarda çocuklarda panik nöbetleri, korku duyan yetişkinlerde intihar olaylarında rahatsızlık verici artış raporları gelmiştir.<sup>7</sup>

Korkunun, insandan insana farklılık gösteren fiziki ve psikolojik değişiklikler meydana getirmesiyle beraber farklı yansımaları da vardır. Türk Dil Kurumuna göre korkunun tanımı; gerçek ya da olası bir tehlike ile şiddetli bir acı karşısında uyanan ve ağızda kuruma, benizde sararma, coşku, kalp ve solunum hızlanması benzeri belirtilere veya daha karmaşık fiziki değişimlere neden olan duygu şeklinde yapılmaktadır.<sup>8</sup> Kişilerin endişelerinden sıyrılıp ruhsal açıdan güçlü kalmaları, onları hem sağlıkları açısından oluşabilecek risklerden koruyacak hem de salgın sürecini daha kolay aşmalarını sağlayacaktır. Çünkü psikolojik olarak sağlam kişiler ruhsal açıdan da iyimser, sağlıklı ve zorluklara karşı mücadeleci kişiler olarak görülmektedir.<sup>9</sup> Yapılan birçok çalışmada psikolojik açıdan sağlam bireylerin hastalık ve sonrası dönemde fiziksel olarak daha az hasar aldığını göstermiştir.<sup>9-15</sup>

Bizde bu çalışma ile, Türkiye’de yaşayan bireylerin COVID-19 korku düzeylerini ölçmeyi ve COVID-19 korku düzeylerinin çeşitli sosyodemografik özelliklere göre incelemeyi amaçladık.

## MATERYAL VE METOT

### Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Türkiye’de yaşayan bireylerden oluşmaktadır. Çalışmanın yürütüldüğü dönemde salgının sürdüğü göz önünde bulundurularak 23 Mart-13 Nisan tarihleri arasında katılımcılara internet ve sosyal medya üzerinden ulaşılmıştır. Bunun bir sonucu olarak evren, araştırmacıların sosyal medyadaki erişim alanıyla sınırlanmıştır. Araştırmanın örneklemi, sosyal mecralar vasıtasıyla basit seçkisiz örnekleme yoluyla ulaşılan kişiler oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini Türkiye’de yaşayan ve bölgesel dağılımları farklı olan 200 gönüllü kişi oluşturmuştur. Katılımcıların demografik özelliklerine gören dağılımları Tablo 1’de sunulmuştur.

**Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları**

Demografik Özellikler	Seçenekler	n	%	p değeri
Cinsiyet	Kadın	123	61,5	p=0.011
	Erkek	77	38,5	
Yaş grupları	18-44	174	87	p>0.05
	45-64	26	13	
Pandemi Döneminde Gelir Kaybı Yaşadı mı?	Evet	75	37,5	p>0.05
	Hayır	125	62,5	
Evde 18 Yaş Altında Birey Var mı?	Evet	106	53	p=0.012
	Hayır	94	47	
Evde 65 Yaş Üstü Birey Var mı?	Evet	22	11	p>0.05
	Hayır	178	89	
Yalnız mı yaşıyor sunuz?	Evet	10	5	p>0.05
	Hayır	190	95	
Aile ile mi yaşıyor sunuz?	Evet	167	83,5	p>0.05
	Hayır	33	16,5	
Kronik Hastalığınız var mı?	Evet	27	13,5	p>0.05
	Hayır	173	86,5	
Hane halkında Kronik Hastalığı Olan Birey var mı?	Evet	87	44,5	p>0.05
	Hayır	113	56,5	

**Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları (Devamı)**

Hane halkında COVID Geçiren Var mı?	Evet	73	36,5	p>0.05
	Hayır	127	63,5	
Hane halkından COVID Nedeniyle Kayıp Var mı?	Evet	10	45	p>0.05
	Hayır	190	95	

n: Kişi Sayısı, %:Yüzde oranı

### Araştırmanın Etik Yönü

Bu çalışma prospektif bir anket çalışmasıdır. Çalışma öncesinde Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan 23/03/2021 tarihli 2021-06/64 karar numarası ile onay alınmıştır. ‘COVID-19 Korkusu Ölçeği’ kullanımı için araştırmacılar onay maili alınmıştır.

### Veri Toplama Araçları

#### Sosyodemografik Özellikler Formu

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerini toplamak amacıyla da ‘‘Sosyodemografik Özellikler Formu’’ kullanılmıştır ve katılımcılara çevrimiçi anket yoluyla ulaştırılmıştır. Bu formda çalışmanın hipotezlerini oluşturan sosyodemografik özellikler yer almıştır. Yöneltilen sorular Tablo 1’de yer almaktadır.

#### COVID-19 Korkusu Ölçeği

Araştırmada kullanılan ‘‘COVID-19 Korkusu Ölçeği’’ Ahorsu ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir.<sup>16</sup> Yedi maddeden oluşan ve tek boyutlu olan ölçek, 5 puanlık likert tipi derecelendirme sistemine sahiptir. (1: Kesinlikle katılmıyorum ve 5: Kesinlikle katılıyorum). Ölçekten alınabilecek toplam puan 7 ile 35 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan toplam puan COVID-19 korkusu düzeyini

yansıtılmaktadır. Ölçekte ters kodlanmış madde bulunmamaktadır.

Ölçeğin Türkçe uyarlamasını ve Türkçe yeterlilik testlerini Bakıoğlu ve arkadaşları tarafından yapılmıştır.<sup>17</sup> Ölçeğin Türkçeye uyarlanması aşamasında doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ve madde analizi yapılarak Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum iyiliği indekslerinin iyi düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Maddelerin faktör yük değerlerinin .73 ile .82 arasında değiştiği belirlenmiştir. Tek boyutlu ve 7 maddelik ölçeğin öz değeri 4,12 ve açıklanan toplam varyans %58,86'dır. Ölçek maddelerinin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının .62 ile .72 arasında değiştiği ve Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının .88 olduğu belirlenmiştir.

Bu araştırmada toplanan veriler ışığında Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı tekrar hesaplanmıştır.

Ölçeğin tümü için elde edilen Cronbach alfa değerinin .89 olduğu gözlemlenmiştir.

## İstatistiksel Analiz

Çalışmaya katılan 200 kişinin ölçek skorları analiz edilmiştir. Ölçekten alınan skor ortalamasının  $17,49 \pm 6,67$  (Aritmetik ortalama  $\pm$  standart sapma) olduğu görülmüştür. Ölçekten alınabilecek minimum skorun 7, maksimum skorun 35 olduğu göz önünde bulundurulduğunda katılımcıların ortaya yakın düzeyde COVID-19 korkusu yaşadıkları söylenebilir. COVID-19 korkusu ölçeğinden alınan puanların cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde erkek katılımcılara göre kadın katılımcıların COVID-19 korkusu düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür ( $p < 0.05$ ). (Bakınız Tablo 2).

Uygulanan çevrim içi anket sonucunda toplanan veriler, IBM SPSS Statistics (v26) paket programı ile incelenmiştir. Öncelikle katılımcıların demografik dağılımları incelenmiş ve betimsel istatistikler kullanılmıştır. Elde edilen verilerin normal dağılıma uygunluğunun test edilmesi amacıyla Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Test sonucunda verilerin normal dağılmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle analizlerde parametrik olmayan testler kullanılmıştır. İki değişkenli gruplar arasında korku düzeyleri açısından fark olup olmadığı incelenirken bağımsız iki örneklem t testinin non-parametrik karşılığı olan "Mann Whitney U" testi uygulanmıştır. Üç ve daha fazla grubun karşılaştırıldığı durumlarda ise ANOVA testinin non-parametrik karşılığı olan "Kruskall Wallis" testi uygulanmıştır. Bütün analizler  $\alpha = 0,05$  önem düzeyinde yapılmıştır.

## Araştırmanın Kısıtlılıkları

Ankete katılan kadın ve erkek bireylerin sayılarının eşit ya da eşite yakın olmaması, anketin dar bir zaman aralığında uygulanmış olması çalışmamızın kısıtlılığını oluşturmaktadır.

## BULGULAR VE TARTIŞMA

**Tablo 2: COVID-19 Korku Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması**

Cinsiyet	n	$\bar{X} \pm Ss$	p değeri
Kadın	123	18,4 $\pm$ 6,86	<b>0.011</b>
Erkek	77	15,99 $\pm$ 6,09	

n: Kişi Sayısı,

$\bar{X} \pm Ss$ : COVID-19 Korkusu Ölçeğinden Alınan Puanının Aritmetik Ortalaması  $\pm$  Standart Sapma

Tablo 1'de verilen bilgilere göre, çalışmamızda 18-44 (n=174) ve 45-64 (n=26) yaş gruplarının COVID-19 korku düzeyleri incelendiğinde bu iki grup arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ( $p > 0.05$ ). Yapılan istatistiksel incelemeler sonucunda pandemi döneminde gelir kaybı yaşayan ve gelir kaybı yaşamayan iki grup arasında COVID-19 korkusu düzeyleri bakımından anlamlı bir fark

bulunmamıştır ( $p>0.05$ ). Hanehalkında 18 yaş altında birey bulunmayan grubun korku düzeylerinin bulunan grubun korku düzeyinden yüksek olduğu gözlenmiştir ( $p<0.05$ ). Hanehalkında 65 yaş üstünde birey bulunanların COVID-19 korku düzeyleri ile 65 Yaş Üstünde Birey bulunmayanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ( $p>0.05$ ). Yalnız yaşayan bireyler ile yalnız yaşamayan bireylerin COVID-19 korku düzeylerinin karşılaştırılması sonucunda iki grup arasında anlamlı fark bulunmamıştır ( $p>0.05$ ). Aile ile yaşayanlar ve aile ile yaşamayanların COVID-19 korku düzeylerinin arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ( $p>0.05$ ). Kronik hastalığa sahip kişiler ile kronik hastalığa sahip olmayan kişilerin COVID-19 korku düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır ( $p>0.05$ ). Hanehalkında kronik hastalığa sahip birey bulunanlar ile bulunmayanların COVID-19 korku düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır ( $p>0.05$ ). Hanehalkında Covid-19 geçiren birey bulunması ile bulunmamasının COVID-19 korku düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır ( $p>0.05$ ). Hanehalkında Covid-19 nedeniyle kayıp olan ve olmayanların COVID-19 korku düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır ( $p>0.05$ ).

COVID-19 gibi bulaşıcılığı ve bireylerin hayatını tehdit etme riski oldukça yüksek salgınlarda bireylerin kendileri ve yakınlarının enfekte olmasına dönük korku ve kaygıları bireysel boyuttan toplumsal boyuta taşınmaktadır. Salgın sürecinde korku ve kaygı bir tepki olarak tüm bireylerde gözlenmekle birlikte, bugüne kadar pek çok araştırmada bu korku ve kaygı düzeyini nelerden etkilendiği araştırılmıştır. Salgın hastalık gibi ani bir durum ortaya çıktığında, kişilerin korku ve kaygı duygusu ile korunma ve kaçınma davranışı göstermeleri doğal kabul edilir. Bu konuda yapılan araştırmaların asıl sebebi ise bireylerin korku ve endişe ile hem kendisi hem de toplum için olumsuz

davranışlar sergilemesini engellemeye yardımcı olabilmektir.

Araştırmamızda cinsiyetin korku düzeyine etkisini incelediğimizde pek çok yerli ve yabancı çalışmada olduğu gibi kadın katılımcıların korku düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada kadınların Koronavirüsten korku düzeylerinin erkeklere göre daha fazla olduğu belirlenmiştir.<sup>18</sup> Aynı şekilde Hindistan'da yapılan bir çalışmada kadınların koronavirüse karşı erkeklerden daha büyük bir stres yaşadıkları tespit edilmiştir.<sup>19</sup> Bir başka çalışmada da kadınların koronavirüs korku düzeyinin erkeklerden yüksek olduğunu belirtilmiştir.<sup>20</sup> Bizim çalışmamızdan farklı olarak Doğan ve Düzel 16 Mart-14 Nisan 2020 tarihleri arasında 1500 kişide korku/kaygı ve aşıya yönelik algıyı ölçmeyi hedefleyen 12 ifadeden oluşan 5'li likert tipi ölçek sorusu kullanarak yaptıkları araştırmada erkeklerin kaygı düzeylerinin kadınlara göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Bunun sebebi olarak erkek bireylerin ekonomik kaygı yaşama oranlarının yüksek olduğunu ifade etmişlerdir.<sup>21</sup>

Çalışmamız sonuçlarına göre 18-44 ve 45-64 yaş gruplarını incelediğimizde gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bakioğlu ve arkadaşları da farklı yaş gruplarının korku düzeyleri arasında anlamlı fark bulamazken.<sup>17</sup> Gencer araştırmasında yaş grupları arasında fark olduğunu ve en yüksek Koronavirüs korkusunu 15-20 yaş aralığında olduğunu belirtmiştir.<sup>20</sup> Bir başka araştırmada Covid-19 kaynaklı olumsuz duygu durumu değişimlerinin özellikle 20-50 yaş arası hastalarda görülme sıklığının daha fazla olduğu belirtilmiştir.<sup>22</sup> Tükel, sunduğu bir raporda Covid-19 karşısında alınan sosyal izolasyon ve yalnızlık gibi önlemlerin olumsuz sonuçlarının özellikle de yaşlı insanlar açısından kritik bir öneme sahip olduğunu ifade etmiştir.<sup>23</sup>

Çalışmamızda pandemi sürecinde gelir kaybı yaşanmanın Koronavirüs korku düzeyine etkisinin olup olmadığı incelendiğinde bir fark olmadığı görülmüştür. Bizim sonuçlarımızın aksine Doğan ve Düzel Türkiye’de ilk vakanın açıklanmasından sonraki hafta yaptıkları araştırmada erkeklerin ekonomik sıkıntı yaşadıkları için Koronavirüs kaygı düzeylerinin kadınlara göre daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir.<sup>21</sup> Mertens ve arkadaşları yaptıkları çalışmada ekonomik sıkıntılarının insanların Koronavirüs korku düzeylerini arttırdıklarını belirtmişlerdir.<sup>24</sup> Bir başka çalışmada salgındaki ekonomik değişimlere göre Covid-19 korkusu ölçeğinden alınan puanların anlamlı düzeyde farklılaştığı ifade edilmiştir.<sup>25</sup>

Yaptığımız ankette yalnız veya aile ile yaşamayan, ev halkından gününü dışarıda geçiren kişi sayısı ve dışarıda geçirilen gün sayısı ile Koronavirüs korkusu arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür. Fakat Doğan ve Düzel’in Türkiye’de pandemi ile mücadelenin ilk haftalarında yaptıkları anket sonuçlarına göre dışarıda insanlarla bir arada bulunmak bireylerin kaygı ve Koronavirüs korkusu düzeylerini büyük ölçüde arttırdığını belirtmişlerdir.<sup>21</sup> Aynı şekilde başka bir araştırmada kamu sektöründe çalışan bireylerin günü dışarda geçirmelerinin sonucunda virüsü aile bireylerine bulaştırma ihtimallerinin kaygı ve korku düzeylerini arttırdığı belirtilmiştir.<sup>26</sup> Hong Kong’da yapılan bir

araştırmada çalışmak için dışarıda bulunması gereken insanların koronavirüs nedeniyle mental açıdan daha kötü etkilendikleri ifade edilmiştir.<sup>27</sup>

Çalışmamızda kronik rahatsızlığa sahip olmanın ve ev halkında kronik rahatsızlığa sahip birey bulunuyor olmasının korku düzeyinde bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Güloğlu ve arkadaşları yaptığı araştırmada kronik rahatsızlığa sahip olmanın Koronavirüs kaynaklı anksiyete ve umutsuzluğa etkisi olmadığını ancak kronik rahatsızlığa sahip bireylerle birlikte yaşayanların anksiyete düzeylerinin çok yüksek bireyler olduğu belirtilmiştir.<sup>28</sup> Bizim çalışmamız sonuçlarımızın aksine bir araştırmada kronik hastalığı olan bireylerin Koronavirüs korku düzeyleri daha yüksek çıkmıştır.<sup>17</sup> Aynı şekilde Wang ve arkadaşları, kronik hastalık geçmişi olanların salgın döneminde stres, kaygı ve depresyonu daha yüksek seviyelerde yaşadıklarını belirtmişlerdir.<sup>29</sup> Altundağ yaptığı araştırmada kronik hastalığı olanların hastalığı olmayanlara göre daha fazla Koronavirüs korkusu yaşadığını tespit etmiştir.<sup>25</sup>

Aynı zamanda hane halkında 18 yaş altında birey bulunan katılımcıların korku düzeylerinin hane halkındaki herkesin 18 yaş üstünde olduğu gruptan daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ancak literatürde bu konuda yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmaya göre Türkiye’de yaşayan bireylerin ortaya yakın düzeyde COVID-19 korkusu yaşadıkları ve kadınların erkeklere kıyasla COVID-19 korkusunun daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda hane halkında 18 yaş altında birey bulunan katılımcıların korku düzeylerinin hane halkında 18 yaş altı

birey bulunmayan gruptan daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Bireylerin COVID-19 korkusunu değerlendirmek için ileriki zamanlarda daha fazla katılımcı ile ve daha geniş zaman aralığında çalışmaların yapılması önerilebilir.

#### KAYNAKLAR

1. Brown, K. and Wang, RC. (2020). 'Politics and Science: The Case of China and the Coronavirus'. *Asian Affairs*, 51 (2), 247-264.
2. Wang D, Zhang, J and Zhao, Y. (2020). 'Clinical Characteristics of 138 Hospitalized Patients with 2019 Novel Coronavirus-infected Pneumonia in Wuhan'. *China*, 323 (11),1061-1069.
3. Çobanoğlu, N. (2020). 'Bireysel, Profesyonel, Toplumsal, Bilimsel ve Siyasal Etiği Yeniden Sorgulatan COVID-19 Pandemisi'. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25 (1), 36-42.
4. World Health Organization. (2021). 'Coronaviruse situation reports'. Erişim Adresi: [https://www.who.int/docs/defaultsource/coronaviruse/situationreports/20200121-sitrep-1-2019-ncov.pdf?sfvrsn=20a99c10\\_4](https://www.who.int/docs/defaultsource/coronaviruse/situationreports/20200121-sitrep-1-2019-ncov.pdf?sfvrsn=20a99c10_4). Erişim Tarihi: 20.04.2021.
5. Pakpour , AH and Griffiths, MD. (2020). 'The fear of COVID-19 and its role in preventive behaviors. *Journal of Concurrent Disorders*'. *Journal of Concurrent Disorders*, 2 (1), 58-63.
6. Ayittey, FK, Ayittey, MK, Chiwero, NB Kamasah, JS and Dzuvoor, C. (2020). 'Economic Impacts of Wuhan 2019-nCoV on China and the World'. *Journal of Medical Virology*, 92 (5), 473-475.
7. Kaba D and Sari BA. (2020). 'Acute stress disorder with panic episodes induced by exposure to COVID-19 outbreak news in a child'. *Dusunen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 2 (33), 221-222.
8. Türk Dil Kurumu. (TDK). (2020). 'Korkunun tanımı'. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr>. Erişim tarihi: 20.04.2021.
9. Benard, B. (2005). 'Resiliency: What we have learned'. *Environmental Health, and Other Papers*, 15 (1), 432-438.
10. Campbell-Sills, L., Cohan, S. L. and Stein, M. B. (2020). 'Relationship of resilience to personality, coping, and psychiatric symptoms in young adults'. *Behaviour research and therapy*, 44 (4), 585-599.
11. Erarşlan, Ö. (2014). Üniversite öğrencilerinde psikolojik sağlık ile depresif belirtiler ve yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkide benlik saygısı, pozitif dünya görüşü ve umudun aracı rolünün incelenmesi. Yüksek lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
12. Rahat, E. (2014). Benlik kurgusu, sosyal destek, başa çıkma stilleri ve yılmazlığın üniversite yaşamına uyumu yordama güçlerinin incelenmesi. Yüksek lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
13. Terzi, Ş. (2020). 'Adaptation of resilience scale (RS) to the Turk culture: It's reliability and validity'. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (26), 77-86.
14. Theriault, D. (2020). 'Implementation of promising practices for LGBTQ inclusion: A multilevel process. *Journal of Park and Recreation*'. *Administration*, 35 (3), 122-134.
15. Yalım, D. (2007). 'Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin uyumu: Psikolojik sağlık, başa çıkma, iyimserlik ve cinsiyetin rolü'. Yüksek lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
16. Ahorsu, DK, Lin, CY, Imani, V Saffari M, Griffiths MD and Pakpour AH. (2020). 'The Fear of COVID-19 Scale: Development and Initial Validation'. *Int J Ment Health Addict*, 27, 1-9.
17. Bakioglu F, Korkmaz O and Ercan H. (2020). 'Fear of COVID-19 and positivity: Mediating role of intolerance of uncertainty, depression, anxiety, and stress'. *Int J Ment Health Addict*, 28, 1-14.
18. Öz Ceviz N, Tektaş N, Basmacı G ve Tektaş M. (2020). 'COVID-19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen değişkenlerin analizi'. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(2), 312-329.
19. Rehman U, Shahnawaz M, Khan N, Kharshing KD, Khursheed, M, Gupta, K, Kashyap, D and Uniyal R. (2021). 'Depression, Anxiety and Stress Among Indians in Times of Covid 19 Lockdown'. *Community Ment Health J*, 57 (5), 42-48.
20. Gencer N. (2020). 'Pandemi Sürecinde Bireylerin Koronavirüs (Kovid-19) Korkusu: Çorum Örneği'. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 2 (4), 1153-1173.
21. Doğan M ve Düzel B. (2020). 'COVID-19 özelinde korku-kaygı düzeyleri'. *Journal of Turkish Studies*, 15(4), 739-752.
22. Aslan R. (2020). 'Kovid-19 Fizyoloji ve Psikolojiyi Nasıl Etkiliyor'. *Ayrıntı Dergisi*, 88 (8), 47-53.
23. Tükel R. (2020). 'Covid-19 Pandemi Sürecinde Ruh Sağlığı'. *Türk Tabipler Birliği Covid-19 Pandemisi Değerlendirme Raporu*, 6 (1), 617-628.
24. Mertens G, Gerritsen L, Duijndama S, Salemin E and Engelhard I. (2020). 'Fear of the coronavirus (COVID-19): Predictors in an online study conducted in March 2020'. *Journal of Anxiety Disorders*, 74 (1), 102258.
25. Altundağ Y. (2021). 'Erken Dönem Covid-19 Pandemisinde Covid-19 Korkusu ve Psikolojik Dayanıklılık'. *Ekev Akademi Dergisi*, 85(1), 499-516.
26. Yılmaz B. (2020). 'COVID-19 Pandemi Sürecinin Çalışanlar Üzerine Etkisi: Kamu Sektöründe Çalışanlar Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma'. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 55(3), 1724-1740.
27. Choi EPH, Hui BPH and Wan EYF. (2020). 'Depression and Anxiety in Hong Kong during COVID-19'. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17 (10), 3740.
28. Güloğlu B, Yılmaz Z, İstemihan F, Arayıcı S ve Yılmaz S. (2020). 'COVID-19 Pandemisi Sürecinde Bireylerdeki Anksiyete ve Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi'. *Kriz Dergisi*, 28(3):135-150.
29. Wang C, Pan R, Wan X, Tan Y, Xu L , Ho CS and Ho RC. (2020). 'Immediate Psychological Responses and Associated Factors During the Initial Stage of the 2019 Coronavirus Disease (COVID-19) Epidemic Among the General Population in China'. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(1729), 1-25.